

Vestfold
og Telemark
revisjon

Klimaarbeid

Forvaltningsrevisjon | Notodden kommune

Innhold

Sammendrag	3
1. Innledning.....	6
1.1. Kontrollutvalgets bestilling	6
1.2. Problemstilling og revisjonskriterier	6
1.3. Avgrensning.....	6
1.4. Metode og kvalitetssikring	6
1.5. Rådmannens uttalelse	6
2. Planer, mål og tiltak.....	7
2.1. Samfunnsplanlegging	7
2.2. Arealplanlegging	15
2.3. Klimatilpasning, herunder tiltak mot flom	19
3. Måloppnåelse – gjennomføring av tiltak.....	22
3.1. Klimaregnskap.....	22
3.2. Energi, bensin og diesel	23
3.3. Eiendomsmassen	26
4. Konklusjoner og anbefalinger	28
4.1. Konklusjoner.....	28
4.2. Anbefalinger.....	29
Litteratur og kildereferanser	30
Vedlegg.....	31
Vedlegg 1: Rådmannens uttalelse	31
Vedlegg 2: Revisjonskriterier	33
Vedlegg 3: Metode og kvalitetssikring	41

Sammendrag

I denne forvaltningsrevisjonen har vi undersøkt om

- kommunen har planer, mål og tiltak for klimaarbeid i samsvar med gjeldende krav?
- kommunen har fulgt opp og nådd vedtatte klimamål?

Med klimaarbeid mener vi hva kommunen gjør for å redusere utslipp av klimagasser, øke lagringen av klimagasser i natur, og videre hva kommunen gjør for å sikre at kommunen i størst mulig grad er tilpasset klimaendringene.

Planer, mål og tiltak

Under denne problemstillingen har vi vurdert kommunens planer og tiltak for å redusere utslipp av klimagasser og hva kommunen gjør for å tilpasse seg til klimaendringene.

Kravene til klimaarbeid i kommunene er skjerpet i den perioden denne forvaltningsrevisjonen omfatter. Det innebærer at det stilles mer omfattende krav til kommunene fra 2025, og at det som var en anbefaling til kommunen før 2025, er krav til kommunen fra og med 2025.

Notodden kommune har planer med mål, strategier og tiltak for å redusere utslipp av klimagass i kommuneplanen. Dette fremgår både i kommuneplanens samfunnsdel og i arealdelen, og dessuten i handlings- og økonomiplanen. Men innholdet i planene er ikke i samsvar med anbefalinger og krav. Manglende samsvar gjelder primært at:

- mål, tiltak og strategier fremstår til dels som lite konkrete og uforpliktende.
- ansvar for oppfølging av klimatiltak fremgår ikke handlings- og økonomiplanen.

Kommunen skal bruke oppdatert kunnskap om klimagassutslipp, energibruk mm. i sin samfunns- og arealplanlegging. Noe av kunnskapsgrunnlaget utarbeides av Miljødirektoratet, men resten må kommunen fremskaffe selv. Vi kan ikke se at Notodden kommune har, eller aktivt har brukt kunnskap om klimagassutslipp mm. i det omfang det er krav om. Utilstrekkelig kunnskapsgrunnlag gjør det vanskeligere å utarbeide målrettede planer og tiltak.

Notodden kommune har vurdert og kartlagt risiko for og konsekvenser av klimaendringer. Kommunen har tiltak for å forebygge konsekvenser av klimaendringer på noen områder. Aktsomhetsområder for skred og flom er tatt inn i arealplanen, og forebygger at det bygges i utrygge områder. Det skal utarbeides hovedplan for overvann, som skal gjøre kommunen bedre i stand til å forebygge flom.

Kommunen har hittil i liten grad gjennomført tiltak for å gjøre kommunen bedre rustet til å tåle ekstremnedbør og flom.

Hovedinntrykket er at klimaarbeid ikke har vært høyt prioritert i Notodden kommune.

Måloppnåelse

Vi har undersøkt hvordan kommunen har fulgt opp vedtatte klimatiltak på tre områder. Oppsummert mener vi at kommunen ikke jobber systematisk med å følge opp og rapportere om oppfølgingen av vedtatte klimatiltak.

Kommunen har ikke et oppdatert klimaregnskap. Dette har vært et tiltak i handlings- og økonomiplanen siden 2023. Manglende oppdatert klimaregnskap betyr også at kommunen ikke har oversikt over direkte utslipp fra egen virksomhet, noe som kreves fra 2025.

Kommunen har også vedtatt at energiforbruket skal reduseres, og dessuten at det skal gjennomføres enøktiltak. Basert på de forbrukstallene som kommunen har rapportert, kan vi ikke si at energiforbruket er redusert. Vi kan heller ikke se at kommunen jobber systematisk med enøktiltak.

Kommunen har vedtatt at forbruk av bensin og diesel skal reduseres. Kommunen rapporterer ikke forbrukstall for dette, men en betydelig andel elbiler gjør at det er sannsynlig at forbruket av bensin og diesel er lavere enn da klima- og energiplanen ble vedtatt i 2011.

Kommunen har vedtatt at eiendomsmassen skal effektiviseres/reduseres. Vi har ikke informasjon som viser om eiendomsmassen er redusert, siden tiltaket først ble vedtatt i handlings- og økonomiplanen for 2023-2026. Kommunen skal utarbeide en eiendomsstrategi som skal bedre arealeffektiviteten.

Anbefalinger

Vi anbefaler Notodden kommune å

- utarbeide planer og tiltak for reduksjon av klimagassutslipp og effektiv energibruk i samsvar med gjeldende krav
- fortsette arbeidet med å gjøre kommunen rustet til å tåle klimaendringer
- gjennomføre vedtatte klimatiltak

Bakgrunn, grunnlag og metode

Forvaltningsrevisjonen er bestilt av kontrollutvalget i Notodden kommune i sak 12/25.

Våre vurderinger og anbefalinger bygger på gjeldende krav og anbefalinger på området. De statlige planretningslinjene for klima og energi har vært en sentral kilde til revisjonskriterier. Kommunestyrets vedtak har også vært en kilde til revisjonskriterier.

Vi har gjennomgått relevante dokumenter og intervjuet ansatte i kommunen.

Vi har ikke undersøkt kommunens beredskap i forbindelse med skogbrann eller flom.

Bø, 18. februar 2026

1. Innledning

1.1. Kontrollutvalgets bestilling

Forvaltningsrevisjonen er bestilt av kontrollutvalget i Notodden kommune i sak 12/25. Bakgrunnen for bestillingen er kommunens plan for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll 2024-2028.

Reglene om forvaltningsrevisjon står i kommuneloven § 23-2 første ledd bokstav c, jf. § 23-3 og § 24-2 og i forskrift om kontrollutvalg og revisjon.

1.2. Problemstilling og revisjonskriterier

Rapporten handler om følgende problemstillinger:

1. Har kommunen planer, mål og tiltak for klimaarbeid i samsvar med gjeldende krav?
2. Har kommunen fulgt opp og nådd vedtatte klimamål?

Revisjonskriteriene¹ i denne forvaltningsrevisjonen er hentet fra plan- og bygningsloven, statlige planretningslinjer for klima og energi og kommunens egne vedtak. Kriteriene framgår under hver problemstilling, og er nærmere omtalt i vedlegg 2 til rapporten.

1.3. Avgrensning

Vi har ikke vurdert kommunens beredskap i forbindelse med flom eller skogbrann.

1.4. Metode og kvalitetssikring

Forvaltningsrevisor Anne Hagen Stridsklev har vært prosjektleder og oppdragsansvarlig for denne forvaltningsrevisjonen. Forvaltningsrevisjonen er kvalitetssikret av leder for forvaltningsrevisjon Kirsti Torbjørnson.

Metodene i forvaltningsrevisjonen har vært dokumentgjennomgang og intervju. Vi har gjennomgått kommunens planer og intervjuet ansatte med relevante ansvars- og arbeidsoppgaver.

Det står mer om metode og tiltak for kvalitetssikring i vedlegg 3 til rapporten.

1.5. Rådmannens uttalelse

Rapporten er sendt til uttalelse til kommunen, jf. forskrift om kontrollutvalg og revisjon § 14. Uttalelsen fra rådmannen har ikke ført til endringer i rapporten. Rådmannens uttalelse ligger i vedlegg 1.

¹ Det skal alltid etableres revisjonskriterier i forvaltningsrevisjon, jf. forskrift om kontrollutvalg og revisjon § 15. Revisjonskriterier er de regler og normer som gjelder innenfor det området vi skal undersøke. Revisjonskriteriene er grunnlaget for revisors analyser, vurderinger og konklusjoner.

2. Planer, mål og tiltak

Har kommunen planer, mål og tiltak for klimaarbeid i samsvar med gjeldende krav?

2.1. Samfunnsplanlegging

Revisjonskriterier:

For overordnede planer vedtatt før 2025:

- I overordnede planer skal kommunen innarbeide tiltak og virkemidler for å redusere utslipp av klimagasser. Planene bør omfatte følgende:
 - Informasjon om direkte klimagassutslipp i kommunen fordelt på kilder og sektorer
 - Informasjon om energisystem, energiforsyning og forbruk av energi innen kommunens grenser, herunder tilgang på miljøvennlige energiresurser.
 - Framskrivning av utslippene i kommunen dersom det ikke gjennomføres tiltak, forventet etterspørsel etter energi og forventet ny energiproduksjon.
 - Ambisiøse mål for utslippsreduksjoner.
 - Ambisiøse mål for mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i kommunal bygningsmasse og kommunen for øvrig.
 - Tiltak og virkemidler for reduksjon av klimagassutslipp, mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging.
 - Tiltak mot avskoging, og ev. økt opptak av CO²
 - Tiltakene og virkemidler bør være koblet til oppnåelse av målene som er satt av kommunen.
 - Handlingsplan med tydelig ansvarsfordeling for oppfølging av klima- og energiplanene.

Gjelder for overordnede planer vedtatt i 2025 og senere:

- I sin samfunns- og arealplanlegging skal kommunen ha oversikt over og bruke
 - regnskap for direkte utslipp i kommunen
 - direkte utslipp fra kommunens egen virksomhet
 - regnskap for utslipp og opptak av skog og arealbruk
 - energibruk, relevante energieffektiviseringstiltak og muligheten for energiproduksjon i egen virksomhet
- I sin samfunnsplanlegging skal kommunen innarbeide ambisiøse og konkrete mål, tiltak og virkemidler for klimaomstilling og for effektiv og fleksibel energibruk både for egen virksomhet og innen kommunens geografiske område.
- Mål, konkrete tiltak og virkemidler for klimaomstilling og energibruk skal innarbeides i styringsdokumenter som revideres minst hvert fjerde år.
- Styringsdokumentene skal vise en tydelig fordeling av ansvar for oppfølging og tidsfrister for gjennomføring av tiltak.

2.1.1. Klima- og energiplan

Kommunen vedtok klima- og energiplan i 2011. Planen gjaldt for perioden 2011-2023, og inneholdt handlingsdel med mål og tiltak. Planstrategien for 2020-2023 sier at det at igangsettes planarbeid i 2023 med å oppdatere planen. Det ble ikke gjort.

Planstrategien for perioden 2024-2028 sier at det skal utarbeides en kommunedelplan for miljø, klima og naturmangfold, og at arbeidet med planen skal starte i 2024.

Ifølge fagleder plan, vil den planlagte kommunedelplanen for miljø, klima og naturmangfold, bare handle om naturmangfold. Arbeidet med denne planen er i gang. Når det gjelder klima, vil kommunen utarbeide en egen strategi for dette arbeidet. Det skal kjøpes eksterne tjenester til å utarbeide strategien, og oppstart av strategiarbeidet er tenkt i 2026.

2.1.2. Planer vedtatt før 2025

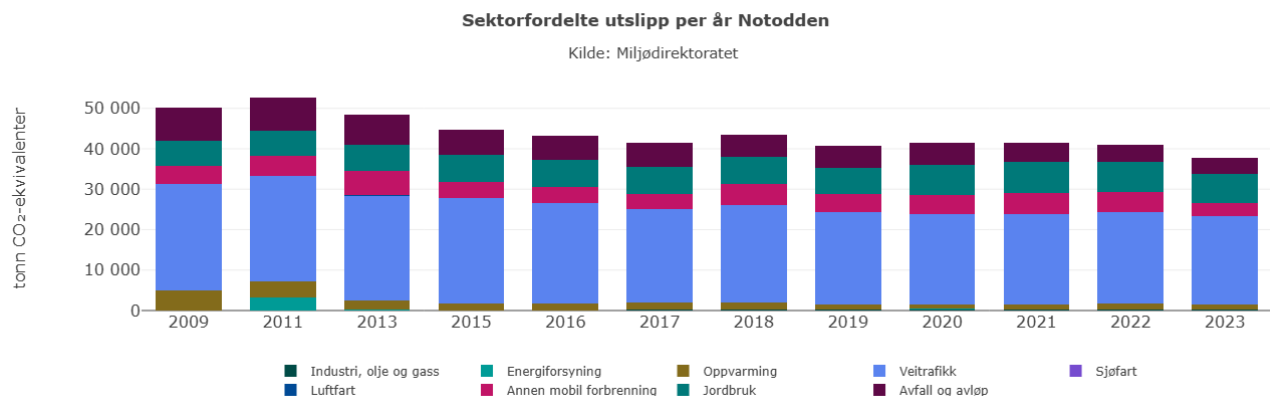
Relevante planer i denne sammenheng er kommuneplanens samfunnsdel (samfunnsplanen) og handlings- og økonomiplanen. Handlings- og økonomiplanen er handlingsplanen til samfunnsplanen.

Virksomhet for areal er organisert i seksjon for organisasjon og utvikling og har ansvar for å utarbeide kommunens planer, herunder kommuneplan, kommunedelplaner, reguleringsplan og reguleringsbestemmelser. Ansvar for å utarbeide klimaregnskap ligger også hos virksomhet for areal. Se pkt. 3.1.

Samfunnsplanen 2022-2034

Informasjon om utslipp og energibruk

Miljødirektoratet utarbeider regnskap over det direkte utslippet av klimagass som fysisk skjer innenfor kommunens grenser.

Kilde: Miljødirektoratet

I 2009 hadde Notodden et utslipp på 50 120 CO²-ekvivalenter. I 2023 var utslippet 37 690 CO²-ekvivalenter, dvs. en reduksjon på 12 430 CO²-ekvivalenter siden 2009. Veitrafikk og jordbruk er de største kildene til utslipp.

Prosentvis fordeling av klimagassutslipp per sektor, jf. Miljødirektoratets klimaregnskap, fremgår av samfunnsplanen. Samfunnsplanen inneholder ikke informasjon om direkte utslipp fra kommunens egen virksomhet. Se også pkt. 3.1. Planen inneholder heller ikke informasjon energibruk eller energikilder og viser ikke framskriving av klimagassutslipp i kommunen.

Mål, strategier og tiltak

Samfunnsplanen er basert på fire grunnleggende forutsetninger. Disse er:

- Samfunnssikkerhet, trygghet og beredskap
- Bærekraftig økonomi
- Folkehelse
- Klima og miljø

I kommuneplanens samfunnsdel 2022-2034 skriver kommunen at for å skape best mulig vilkår for natur og mennesker nå og i fremtiden, lokalt, regionalt, nasjonalt og globalt, må miljø og klimahensyn ivaretas ved all kommunal utvikling og drift. Videre skriver kommunen at det er avgjørende at kommunen reviderer en handlingsplan for å definere hvor innsatsen skal legges.

I samfunnsdelen har kommunen satt opp flere punkter under Klima og miljø med overskriften *Dette vil vi*. Blant punktene er:

I Notodden skal vi arbeide for et bærekraftig, miljø- og klimanøytralt samfunn.

Naturverdiene og dyrka mark i Notodden skal ivaretas og forvaltes på en bærekraftig måte for kommende generasjoner.

Kommunens skal stimulere til grønne løsninger innenfor næringsutvikling og offentlig forvaltning.

Arealstrategiene inngår også i samfunnsplanen. Arealstrategier er langsiktige og overordnede målsetninger som legger føringer for kommunens arealforvaltning og kommuneplanens arealdel. Blant arealstrategiene er:

- Det skal tilrettelegges for god mobilitet med gang- og sykkeltilgjengelighet og kollektivnett mot sentrum. Parkering skal tilrettelegges på bakgrunn av reelle dokumenterte behov.
- 70 % av boligutvikling skal skje innenfor tettstedgrensene i Notodden sentrum, Heddal, Gransherad og Hjuksebø.

- Fortettingsprosjekter skal sette søkelys på kvalitet. Fortetting innenfor eksisterende bygde omgivelser framfor forbruk av nye naturområder krever en bevisst holdning til kvalitet som innebærer at grøntområder og andre verdifulle arealer verdisettes og sikres.
- For å tilrettelegge for miljøriktige reisevalg og god mobilitet for alle, skal det arbeides for sammenhengende og godt gang- og sykkelveinett i Notodden.
- Arealregnskap skal vurderes i planperioden som redskap. Kartlegging av faktisk arealbruk og arealressurser. Hva finnes tilgjengelige utviklingsmuligheter der ombruk og transformasjon vurderes framfor forbruk av ny naturområder. En vurdering av arealnøytralitet tas opp i handlingsprogram for klima og miljø.
- Det er en målsetning å minske klimaavtrykket ved bygging av nye fritidsboliger. Konkretisering av virkemidler gjøres i forbindelse med arealplanlegging.
- Fritidsboliger skal fortrinns utvikles som fortetting av allerede utbygde områder eller områder som grenser til eksisterende felt. Konkretisering gjøres i arealplanrullering.
- Kommunen skal innarbeide gode strategier for sikring mot flom, samt håndtering av overvann med vektlegging av blågrønne løsninger. Dette gjelder også vern av arealer med flomdempende virkning.

Handlings- og økonomiplanen

I handlings- og økonomiplanen er det satt tiltak og handlinger som skal følge opp de overordnede målene (under overskriften *Dette vil vi*) i samfunnsdelen 2022-2034.

Nedenfor redegjør vi for tiltak og handlinger om klima og energi i handlings- og økonomiplanene fra 2023 til 2028.

Handlings- og økonomiplanen for 2023-2026:

- *I 2023 er ambisjonen å utvikle et klimaregnskap for kommunen.*
- *En mer effektiv ressursutnyttelse av egen eiendomsmasse er nødvendig, samtidig som det skal rom for å redusere den totale eiendomsmassen. Samtidig må fokus på energieffektivisering øke gjennom å implementere enøk tiltak.*
- *I løpet av 2023 skal det gjennomføres undersøkelser og forarbeider til neste rullering av arealplanen.*

Det fremgår ikke av handlings- og økonomiplanen hvem som har ansvar for å følge opp tiltakene.

Handlings- og økonomiplanen for 2024-2027	
Tiltak/handlinger 2024	Tiltak/handlinger 2025-27
<ul style="list-style-type: none"> • <i>I 2024 er ambisjonen å videreutvikle klimaregnskapet til kommunen</i> • <i>En mer effektiv ressursutnyttelse av egen eiendomsmasse er nødvendig, samtidig som det skaper rom for å redusere den totale eiendomsmassen. Samtidig må</i> 	

<p><i>fokus på energieffektivisering øke gjennom å implementere enøk tiltak.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>I løpet av 2024 skal det gjennomføres undersøkelser og forarbeider til neste rullering av arealplanen.</i> 	
--	--

Det fremgår ikke av handlings- og økonomiplanen om hvem som har ansvar for å følge opp tiltakene.

Handlings- og økonomiplanen for 2025-2028	
Tiltak/handlinger 2025	Tiltak/handlinger 2026-28
<ul style="list-style-type: none"> <i>Videreutvikle klimaregnskapet for kommunen</i> <i>Arbeide for mer effektiv ressursutnyttelse av egen eiendomsmasse, herunder arbeide for å redusere den totale eiendomsmassen.</i> <i>Det skal arbeides for å redusere energiforbruk, strøm, bensin og diesel.</i> <i>Klima- og miljøhensyn skal vurderes i forarbeidene til rullering av arealplanen.</i> <i>Det skal etableres tiltaksplaner for å tilpasse kommunen til klimaendringene.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Innarbeide sentrale klima- og miljøhensyn i rulleringen av arealdelen.</i> <i>Arbeide for å ytterligere redusere strøm, bensin og dieselforbruk.</i> <i>Arbeide med tiltak på de kritiske punkter for flomveier i kommunen.</i>

Kommunen har ikke tiltak for å restaurere arealer for å øke karbonopptaket fra skog og natur.

Det fremgår ikke av handlings- og økonomiplanen hvem som har ansvar for å følge opp tiltakene.

Kommunen opplyser i handlings- og økonomiplanen at det mangler ressurser i administrasjonen til å ivareta de planoppgaver kommunen har for å sikre arbeidet med miljø og klima.

2.1.3. Planer vedtatt i 2025 og senere

Kommunen er nå gang med å revidere samfunnsplanen. Høringsforslaget ble behandlet av formannskapet i sak 41/25 og skal endelig vedtas i februar 2026.

Samfunnsplanen 2025-2037 - høringsutkast Informasjon om utslipp, energibruk mm.

Høringsforslaget inneholder ikke informasjon om utslipp, energibruk eller regnskap for utslipp og opptak fra skog og arealbruk. Det blir heller ikke referert til slik informasjon i høringsutkastet. Se også pkt. 3.1 om klimaregnskap.

Kommunen skriver at kunnskapsgrunnlaget for kommuneplanen ble lagt ved i forrige kommuneplanprosess i 2022 og videre at høringsforslaget bygger på gjeldende plan, dvs. samfunnsplanen 2022-2034, med mindre justeringer.

Mål, tiltak og strategier

I høringsforslaget skriver kommunen følgende om hva de vil gjøre når det gjelder klima og miljø:

Dette vil vi	Sånn gjør vi det
I Notodden skal vi gjøre vår del av innsatsen for å minske klimautslippene og arbeidet for et bærekraftig, miljø- og klimanøytralt samfunn	Ved å arbeide for: <ul style="list-style-type: none"> • å øke andelen gående og syklende både av hensyn til klimautslipp og folkehelse • å tilrettelegge transport og kollektive løsninger regionalt og lokalt der behovet er størst • satse på utvikling av bysentra og grendesentra som et viktig bidrag til et langsiktig klimaregnskap • et arealnøytralt samfunn der man i størst mulig grad unngår forbruk av nye naturområder • å redusere forbruket som minsker utslipp og bidrar til mer ansvarlig avfallshåndtering
Være forberedt på klimaendringene så langt det er mulig.	<ul style="list-style-type: none"> • iverksette forebyggende tiltak mot flom, skred og brann som følge av klimaendringer.
Sikre en helhetlig og bærekraftig forvaltning av naturmangfold	<ul style="list-style-type: none"> • øke kunnskapsgrunnlaget om kommunens naturverdier • forankring og bevisstgjøring av naturens egenverdi

Arealstrategiene i samfunnsdelen 2022-2034 er beholdt i høringsutkastet til ny samfunnsdel med noen endringer. Blant disse er:

- Arealregnskap skal innføres som redskap i rullering av arealdelen for gradvis tilnærme oss et mål om arealnøytralitet.
- Myr og våtmark skal ivaretas i tråd med nytt lovverk.

- Ved å ha søkelys på effektiv arealbruk av eksisterende bygde omgivelser med transformasjon, fortetting, klynger og gjenbruk kan vi bidra til å foredle og forbedre det eksisterende framfor å ta nye urørte områder i bruk.

Handlings- og økonomiplanen 2026-2029:

Tiltak/handlinger 2026	Tiltak/handlinger 2027-29
<ul style="list-style-type: none"> • Videreutvikle klimaregnskapet for kommunen. • Slette reguleringsplaner som er tatt ut av kommuneplanens arealdel • Videreutvikle arealregnskapet for kommunen. • Kartlegging og verdivurdering av friluftsområder • Arbeide for en mer effektiv ressurs-utnyttelse av egen eiendomsmasse, inkl. mulighet/behov for å redusere den totale eiendomsmassen samt gjennomføre energieffektivisering (implementere ENØK-tiltak). • Igangsette prosjektering av nytt nitrogenreanseanlegg • Klima og miljøhensyn skal vurderes i forarbeidene til rullering av arealplanen. • Det skal etableres tiltaksplaner for å tilpasse kommunen til klimaendringene. 	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeide med tiltak på de kritiske punkter for flomveier i kommunen.

Det fremgår ikke av handlings- og økonomiplanen hvem som har ansvar for å følge opp tiltakene.

Kommunen opplyser i handlings- og økonomiplanen at det mangler ressurser i administrasjonen til å ivareta de planoppgaver kommunen har for å sikre arbeidet med miljø og klima.

2.1.4. Revisors vurdering

Planer vedtatt før 2025

Det er ikke et krav at kommunen må ha en egen klima- og energiplan. Kravet i planretningslinjene var at tiltak og virkemidler for redusert klimagassutslipp skulle innarbeides i overordnede planer. Klima- og energiplanen som ble vedtatt i 2011 er utdatert og vurderes ikke videre her.

Kommunen har tiltak og virkemidler for redusert klimagassutslipp i samfunnsplanen og i handlings- og økonomiplanene. Men samfunnsplanen og handlings- og økonomiplanen har ikke det innhold og utforming som planretningslinjene for denne perioden anbefaler.

Samfunnsplanen inneholder informasjon om direkte klimagassutslipp i kommunen, men ikke direkte klimagassutslipp fra egen virksomhet, og heller ikke informasjon energiforbruk og energisystem mv. Miljødirektoratet utarbeider oversikter og statistikk for noe av dette, men resten må kommunen selv fremskaffe oversikt over, herunder utslipp fra egen virksomhet og energibruk. Denne informasjon skal kommunen bruke til å utforme og vedta virksomme klimamål og -tiltak. Når kommunen mangler et godt kunnskapsgrunnlag, er det vanskelig å utforme målrettede tiltak.

Samfunnsplanen viser ikke hvordan utslippene vil utvikle seg dersom det ikke gjennomføres klimareduserende tiltak.

Planretningslinjene før 2025 anbefaler at kommunen vedtar ambisiøse mål for utslippsreduksjoner og for effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging. Samfunnsplanen inneholder mål for kommunens klimaarbeid. Målet er at kommunen vil arbeide for et klimanøytralt samfunn. Vi mener at dette målet fremstår som uforpliktende og lite konkret. Mer konkrete mål, for eksempel tallfestet mål om utslippsreduksjon og redusert energiforbruk, vil blant annet gjøre det enklere å rapportere på måloppnåelse og også i større grad ha forpliktet kommunen til å gjennomføre virksomme tiltak på dette området.

Samfunnsplanen inneholder arealstrategier. Vi omtaler disse under pkt. 2.2.4.

Handlings- og økonomiplanen er handlingsplanen til samfunnsplanen. Handlings- og økonomiplanen har tiltak som vil gi redusert utslipp og energiforbruk om de blir gjennomført. Det er sammenheng mellom målene i samfunnsplanen og tiltakene i handlings- og økonomiplanen, men vi mener at også tiltakene kunne ha vært konkretisert ytterligere. Handlings- og økonomiplanen har ikke tiltak for å redusere avskoging eller for å øke opptak av CO².

Ansvar for oppfølging av tiltakene fremgår ikke av handlings- og økonomiplanen. Det er anbefalt i planretningslinjene at dette skal tydelig fremgå.

Planer vedtatt i 2025 og senere

Vi vurderer her også høringsforslaget til ny samfunnsdel til kommuneplan, som skal endelig vedtas tidlig i 2026.

Det er et krav i planretningslinjene at kommunen skal ha oversikt over og bruke informasjon om blant annet direkte utslipp i kommunen og fra kommunens egen virksomhet, energibruk og regnskap for utslipp og opptak CO² fra skog og arealbruk. Det er ikke krav om at denne informasjonen skal inngå i kommunens planer, men at den skal brukes i samfunns- og arealplanleggingen. Som omtalt i pkt. 3.1.2 har ikke kommunen oppdatert oversikt over eget direkte utslipp, og vi kan ikke se at kommunen aktivt har brukt slik informasjon i planarbeidet. Som nevnt over kan det være vanskelig å utforme målrettede tiltak hvis kunnskapsgrunnlaget er for dårlig.

Planretningslinjene krever at kommunen i sin samfunnsplanlegging skal innarbeide ambisiøse og konkrete mål, tiltak og virkemidler for klimaomstilling og effektiv og fleksibel energibruk. Dette skal gjøres både for kommunens egen virksomhet og innenfor kommunens geografiske område. I høringsutkastet til ny samfunnsdel til kommuneplanen har kommunen som mål å gjøre sin del av innsatsen for å minske klimagassutslippene mm. Det blir videre pekt på flere områder der kommunen vil arbeide for å nå dette målet. Vi mener at målene i høringsutkastet fremstår som uforpliktende og lite konkrete. Se for øvrig våre kommentarer til samfunnsplanen 2022-2034 over.

Høringsutkastet inneholder også arealstrategier. Vi omtaler disse under pkt. 2.2.4.

Tiltak og virkemidler skal innarbeides i styringsdokumenter som revideres regelmessig, minst hvert fjerde år. Slike tiltak inngår i kommunens handlings- og økonomiplan som revideres årlig. Tiltakene i handlings- og økonomiplanen vedtatt i desember 2025, tar utgangspunkt i målene i samfunnsplanen 2022-2034. Det er videre et krav i planretningslinjene om at styringsdokumenter skal vise en tydelig fordeling av ansvar for oppfølging og tidsfrister for gjennomføring av tiltak. Handlings- og økonomiplanen sier hvilket år ev. tidsperiode tiltaket skal gjennomføres i, men det går ellers ikke fram hvem som har ansvar for å følge opp tiltaket.

Kommunen rapporterer at det mangler ressurser til å ivareta planoppgaver på klima- og miljøområdet. Vi ser også at flere tiltak i handlings- og økonomiplanen ikke har blitt gjennomført i samsvar med opprinnelig tidsplan. Vi mener at dette viser at kommunen ikke har avsatt ev. prioritert tilstrekkelig med ressurser til dette området.

2.2. Arealplanlegging

Revisjonskriterier:

- Kommunens arealplanlegging skal legge til rette for redusert utslipp. Dette innebærer blant annet
 - å redusere nedbygging og arealbruksendringer som gir utslipp
 - fortetning
 - å planlegge for klimavennlig transport

2.2.1. Arealregnskap

Telemark fylkeskommune utarbeider arealregnskap for fylket som helhet og for hver kommune enkeltvis. Arealregnskapet gir en oversikt over arealene i kommunen, hva de brukes til nå og hva kommunen planlegger å bruke dem til fremover. Arealregnskapet er utarbeidet på bakgrunn av gjeldende arealplaner, offentlige tilgjengelige kartdata, arealbruk fra Statistisk sentralbyrå og utslippsdata fra Miljødirektoratet.

Kommune				
Notodden <input type="button" value="Nullstill valg"/>				
Arealtyper <small>Kilde: AR5, tall i dekar</small>	Bebygd areal <small>Kilde: SSB, tall i dekar</small>	Arealbruk i gjeldende planer i Notodden <small>Kilde: Kommune-, kommunedel- og reguleringsplaner, tall i dekar</small>		
Areal av land og ferskvann 983 890	Bebygd eller opparbeidet 21 027	Utbyggingsformål i plan 38 537	Antatt planreserve 11 826	per 1000 innbyggere
Skog 697 889	Boligbebyggelse 4 490	Boligformål 4 530	Boligformål 679	Boligformål 51
Ferskvann 75 288	Fritidsbebyggelse 1 438	Fritidsformål 8 197	Fritidsformål 7 067	Fritidsformål 533
Myr 35 164	Næring og tjeneste 1 685	Næringformål 1 322	Næringformål 596	Næringformål 45
Dyrka mark 23 382	Helse, skole og kultur 340	Tjenesteyting 586	Tjenesteyting 64	
Bebygd 11 272	Idrett og grøntareal 560	Samferdsel 6 696	Samferdsel 705	
Andre 140 895	Annen bruk 12 514	Andre formål 16 153	Andre formål 2 716	

Tabell 1 Arealregnskap for Notodden kommune (Telemark fylkeskommune)

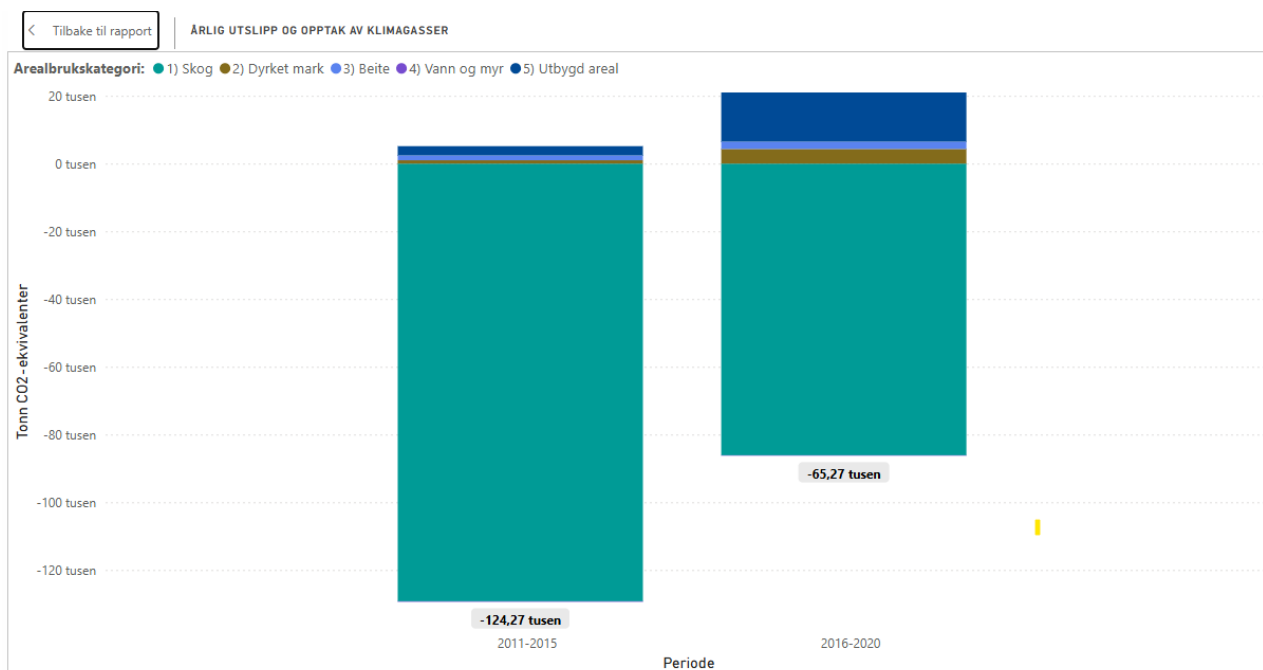
Planreserve er areal som er planlagt til et utbyggingsformål der det er rom for ytterligere utbygging. Dersom dette arealet bygges 100 % ut, har fylkeskommunen beregnet at dette vil medføre utslipp på 387 008 tonn CO²-ekvivalenter på en 20-års periode. Dersom arealbruken i kommunen blir uendret, vil det gi et netto opptak på 2 281 344 tonn CO²-ekvivalenter på en 20-års periode.

Ifølge fagleder plan er ikke arealregnskapet oppdatert etter revisjon av arealplanen i 2020 og 2023, der kommunen omdisponerte arealer avsatt til byggeformål til dyrka mark og LNF-areal. Dette er fordi at arealregnskapet er basert både på arealplaner og reguleringsplaner, og reguleringsplanene for de aktuelle områdene er ikke opphevet enda. Det betyr at areal avsatt til dyrka mark og LNF reelt sett er større enn det som fremgår av arealregnskapet.

De aktuelle reguleringsplanene skal oppheves i forbindelse med arbeidet med ny arealplan.

2.2.2. Karbonlagring

Miljødirektoratet utarbeider oversikter over utslipp og opptak av klimagasser fra skog og arealbruk. Tallene viser utslipp og opptak over femårs-perioder. Dette er gjort fordi kartgrunnlaget som er brukt i statistikken ikke oppdateres årlig. Verdiene som vises, er et gjennomsnitt for periodene.

Tabell 2 Oversikt over utslipp og opptak klimagasser fra skog og arealbruk i Notodden kommune (Miljødirektoratet)

Figuren viser at netto opptak av klimagass fra natur i kommunen er redusert med 59 tonn CO²-ekvivalenter i denne perioden.

Periode	2011-2015		2016-2020	
	Tonn CO2-ekvivalenter per år	per hektar (gj.snitt)	Tonn CO2-ekvivalenter per år	per hektar (gj.snitt)
1) Skog	-129 243,58	-1,85	-86 138,00	-1,23
2) Dyrket mark	999,30	0,49	4 320,86	2,12
3) Beite	1 425,99	0,12	2 170,50	0,18
4) Vann og myr	-175,63	-0,02	-134,13	-0,01
5) Utbygd areal	2 726,33	1,02	14 513,12	5,16

Tabell 3 Tonn CO2-ekvivalenter per år per hektar per arealtype i Notodden kommune (Miljødirektoratet)

Negative tall (grønne) betyr opptak av klimagasser, positive tall (røde) betyr utslipp. Tabellen viser at opptaket av klimagasser fra skog er mye redusert i denne perioden. Samtidig har utslippet fra særlig utbygd areal økt.

2.2.3. Gjeldende arealdel

Ifølge fagleder plan blir det sikret at kommunen overholder nye retningslinjer og krav gjennom samhandlingen med Statsforvalter, fylkeskommunen og andre statlige organer. Blant annet gir Regional plan for samordna areal og transport i Telemark (ATP Telemark), NVE-veiledere for flom og ras, plan- og bygningsloven og teknisk forskrift føringer for kommunens arealplanlegging.

Kommuneplanens arealdel ble revidert i sin helhet i 2020, og det ble gjennomført en begrenset revisjon av planen i 2023, bla. for å innlemme Hjuksebø.

Vi har redegjort for arealstrategiene i samfunnsplanen i pkt. 2.1.2 og 2.1.3.

Arealbruk og fortetning

Fylkestinget vedtok i 2021 å arbeide mot et mål om full arealnøytralitet innen 2030.² I høringsutkastet til samfunnsplan 2025-2037 forslår Notodden kommune en arealstrategi om å gradvis nærme seg målet om arealnøytralitet.

Som tidligere nevnt, har kommunen vedtatt at 70 % av boligbyggingen skal skje innenfor tettstedgrensene. ATP Telemark har som mål at minimum 70 % av boligveksten i fylket skal skje innenfor tettstedgrensene.

Arealdelen skal revideres, etter planen innen neste kommunevalg. Fagleder plan mener at fortetting av hytteområder må ses på i forbindelse med revisjonen. Ikke bare av klimahensyn, men også for å ivareta villreinstammen.

Ved revisjonen av arealdelen i 2020 ble ca. 635 daa omdisponert fra LNF til byggeformål. Tilsvarende tall for revisjonen i 2023 var 22 daa.

Ifølge fagleder plan ble areal som var avsatt til byggeformål (boliger/hytter), gjort om til dyrka mark og LNF-områder³ ved revisjonen av arealplanen i 2020 og 2023. 40 daa ble omdisponert i 2020 og 110 daa ble omdisponert i 2023.

Transport

I arealstrategiene i høringsforslaget til ny samfunnsplan blir det pekt på at bedring av det regionale kollektivtilbudet er viktig for attraktivitet og tilgjengelighet. Det gjelder spesielt mot Osloområdet og Grenland. Ifølge fagleder plan er det umulig å få til et godt nok kollektivtilbud på Notodden. Grunnen til dette er at innbyggerne bor spredt, og dessuten ikke har tradisjon for å benytte buss i tilstrekkelig grad. Derfor ble det i samfunnsplanen pekt ut kollektivtilbud som man vil jobbe for å videreutvikle, og det gjelder særlig kollektivtransport i retning Kongsberg og Oslo.

Tilrettelegging for sykkel kan skje på flere måter. Ifølge fagleder plan er tilrettelegging for sykkel og gange i arealplanleggingen viktig, men opparbeidelse krever budsjettmidler. Fagleder plan opplyser at kommunen har ny skolestruktur og jobber nå med fysiske tiltak for å ha en sikker skolevei, og at det i samarbeid med Seksjon for oppvekst jobbes med tiltak for å motivere elevene til å gå eller sykle til skolen.

Fagleder plan sier det er komplisert å bygge sykkelvei. Det er fordi at det er mange hensyn å ta, og det involverer flere «departementer». Mot Hjuksebø og mot Yli er det mye jordbruksareal som helst ikke skal omdisponeres. I sentrum er det ifølge fagleder en tett bystruktur, med til dels bratte/trange veier som gjør sykkeltilgjengelighet vanskelig. Fagleder opplyser at kommunen jobber med en sentrumsstrategi som skal omfatte bruk av sykkel i sentrum.

² Vestfold og Telemark fylkesting sak 178/21

³ Landbruks-, natur- og fritidsområde.

Kommunen deltar Hydrogenveiprojektet sammen med flere andre kommuner. Prosjektet går ut på at etablere hydrogenstasjoner for tungtransport langs E134. Fagleder plan mener ellers at det er bra med ladestasjoner for elbil i kommunen.

2.2.4. Revisors vurdering

Kommunen har oppdatert arealplan. Det borger for at planen også er oppdatert i forhold til gjeldende klimakrav på de områder dette er regulert.

Arealbruk og fortetning

Kommunen har arealstrategier i samfunnsplanen/høringsutkastet til samfunnsplan. Flere av strategiene gjelder fortetting, dvs. at allerede bebygde områder skal fortettes i stedet for å forbruke urørt natur. Vi mener at arealstrategiene på noen områder kunne ha vært mer konkrete og forpliktende. For eksempel er det en arealstrategi i høringsutkastet til samfunnsplan om å gradvis tilnærme seg målet om arealnøytralitet. Her kunne kommunen f.eks. ha fastsatt årstall for når arealnøytralitet helt eller delvis skal være oppnådd. Det ville ha forpliktet kommunen i større grad og samtidig gjort rapportering enklere.

Ved revisjonene av arealplanen i 2020 og 2024 ble områder som var avsatt til byggeformål omdisponert til LNF, men det var et større areal som ble omdisponert fra LNF til byggeformål. Miljødirektorats oversikt over utslipp og opptak av klimagasser fra skog og arealbruk at netto opptak av klimagasser i kommunen er mye redusert siden 2011.

Klimavennlig transport

Kommunen har arealstrategier som handler om å tilrettelegge for klimavennlig transport. Samtidig peker kommunen på at slik tilrettelegging i praksis er komplisert, bla. fordi det krever finansiering, samhandling med flere parter og dessuten kan stå i motsetning til jordvernet.

2.3. Klimatilpasning, herunder tiltak mot flom

Revisjonskriterier:

- Kommunen bør vurdere hvordan endringer i klimaet kan påvirke samfunnssikkerhet, kritisk infrastruktur, natur og kulturmiljø mm., i kommuneplanens samfunns- og handlingsdel.
- Kommunen bør kartlegge økosystemer og arealbruk med betydning for klimatilpasning.
- Kommunen må forebygge og håndtere konsekvenser klimaendringer innenfor sitt ansvarsområde.

2.3.1. Kartlegging, planer og tiltak

Kommuneplanens samfunns og arealdel

Samfunnsdelen 2022-2034 har målsetninger som gjelder samfunnssikkerhet og beredskap. Her blir det redegjort for kommunens utfordringer på dette området. Det blir blant annet pekt på risiko

knyttet til økende nedbørsmengde, og dessuten at deler av kommunen ligger under marin grense og at det derfor kan forekomme kvikkleire. Samfunnsdelen har følgende delmål:

Notodden skal bidra til at miljøet og samfunnet er robust i møte med klimaendringene med særlig søkelys for ekstremnedbør.

I forslaget til samfunnsdel 2025-2037 blir det også pekt på risiko knyttet til nedbør, flom og muligheten for kvikkleire i deler av kommunen, og dessuten skred og tørke. Ifølge forslaget vil kommunen bidra til at samfunnet er robust i møte med klimaendringene, med særlig søkelys på ekstremnedbør og tørke. Dette vil kommunen gjøre ved å arbeide forebyggende for å minske risiko for skade ved store regnskyll, flom og brann.

Fagleder plan mener at arealdelen tar hensyn til behovet for klimatilpasning. Planen er oppdatert og aktsomhetsområder for skred og flom ligger inne med egne bestemmelser, slik at det ikke kan bygges i utrygge områder.

Handlings- og økonomiplan

Kartlegging av risikoområder for overvann, flom og leirskred er tiltak i alle handlings- og økonomiplanene for perioden 2023 til 2026, dvs. i handlings- og økonomiplanene for 2023-26, 2024-2027, 2025-2028 og 2026-2029.

Kartlegging av trasé og kapasitet for kritiske flomveier med stor skadepotensial, samt kapasitet til kommunale stikkrenner/kulverter i kritiske punkt, er tiltak i handlings- og økonomiplanene for 2025-2028 og 2026-2029. Det blir presisert i planene at det må settes av tilstrekkelige midler i økonomiplanen til å utbedre kritiske flomveier.

I handlings- og økonomiplanen for 2025-2028 er det også et tiltak at det skal etableres tiltaksplaner for å tilpasse kommunen til klimaendringene.

Status kartlegging

I 2020 ble det gjort en kartlegging av kritiske punkter i kommunen. Ifølge handlings- og økonomiplanen 2026-2029 har NVE etter at denne kartleggingen ble gjort, kommet med nye veiledere og oppdaterte klimapåslag som ville gitt høyere flomverdier. Kommunen skulle etter planen ha gjennomført en mer detaljert kartlegging og vurdering av kapasitet i kjente kritiske punkt og kjente flomveier i 2025. Dette skulle i neste omgang brukes som grunnlag til å utarbeide hovedplan for overvann og som også inkluderte en prioritert tiltaksliste som innspill til fremtidige investeringsbudsjett. Dette arbeidet ble, ifølge handlings- og økonomiplanen, nedprioritert til fordel for vurdering av konkrete løsninger på noen av de hardest rammede områdene etter flommen i september 2024 (Yli, Høgås og Høybødalen) og oktober 2025.

I handlings- og økonomiplanen for 2025-2028 var et tiltak om å etablere tiltaksplaner for å tilpasse kommunen til klimaendringene. Ifølge teknisk sjef viser tiltaket til hovedplanen for overvann. Denne planen skal nå utarbeides i 2026.

Status klimatilpasning

Teknisk sjef sier at arbeidet på kommunens vann- og avløpsnett de siste årene i stor grad har dreiet seg om å reparere skader etter flommene. Det gjøres noe løpende vedlikehold på nettet, og det har vært lite bevilgninger til å bygge nytt VA-nett de siste årene. Teknisk sjef mener at kommunen i all hovedsak ikke er bedre rustet til å takle ekstremnedbør nå, enn før flommene.

Når det gjelder kommunal veg, sier teknisk sjef skader etter flommene er reparert og knapt nok det.

Kommunen fikk skjønnskudd til å utbedre skader etter flommen, men midlene kunne bare brukes til å utbedre opp til eksisterende standarder og ikke til standardhevinger.

I handlings- og økonomiplanen for 2026-2029 har rådmannen foreslått utbedring av flomskadene i kanalen i Høybødalen finansiert over driftsbudsjettet i 2026, men ut over dette er det ikke funnet rom for nye flomforebyggende tiltak i økonomiplanperioden.

2.3.2. Revisors vurdering

Kommunen har vurdert risiko for og konsekvenser av klimaendringer i samfunnsplanen.

Kommunen har kartlagt økosystemer og arealbruk med betydning for klimatilpasning på flere områder. Samtidig er ikke kartlegging av traser og kapasitet av kjente flomveier oppdatert. Dette skulle ha vært gjort i 2025, men er utsatt til 2026.

Kommunen har tiltak for å forebygge konsekvenser av klimaendringer på noen områder. Aktsomhetsområder for skred og flom er tatt inn å arealplanen og forebygger at det bygges i utrygge områder. Det skal utarbeides hovedplan for overvann, som skal gjøre kommunen i bedre stand til å forebygge flom.

Det er hittil i liten grad gjennomført tiltak for å gjøre kommunen bedre rustet til å tåle ekstremnedbør og flom.

3. Måloppnåelse – gjennomføring av tiltak

Har kommunen fulgt opp og nådd vedtatte klimamål?

3.1. Klimaregnskap

Revisjonskriterium:

- Kommunen skal utarbeide klimaregnskap

3.1.1. Status klimaregnskap

Kommunen har utarbeidet klimaregnskap for utslipp fra egen virksomhet i 2022. Ansvar for å utarbeide klimaregnskap ligger nå hos Virksomhet for areal.

Ifølge handlings- og økonomiplanen for 2024-27 og for 2025-28 er det ett tiltak å videreutvikle klimaregnskapet. I årsrapporten for 2024 sier kommunen at arbeidet med klimaregnskap ikke har blitt prioritert. Fagleder plan sier at klimaregnskapet ikke har blitt prioritert fordi det har vært stort etterslep på planarbeid. Planen er nå at klimaregnskap skal inngå i strategien for klima, som man skal starte arbeidet med i 2026. I forbindelse med strategien skal det også drøftes om det er hensiktsmessig å utarbeide klimabudsjett.

Tabell 4 Klimaregnskap – Notodden kommune 2021 - 2022

Notodden kommune - Klimaregnskap - 2022			
Utslipp/energibruk	2021	2022	Endring %
Klimafokus 1 (direkte utslipp fra kilder som eies og kontrolleres av kommunen (målt i utslipp))	95 702,08	95 702,08	0 %
Klimafokus 2 (indirekte utslipp fra forbruk av innkjøpt energi (målt i kWh))	16 115 836,32	15 723 735,05	-2 %
Klimafokus 3 (indirekte utslipp fra kilder som IKKE eies av kommunen (Måles i utslipp))	125 720,70	220 658,47	76 %
Klimafokus 3 (indirekte utslipp fra kilder som IKKE eies av kommunen (Målt i kWh))	-	-	
SUM Utslipp (CO2)	221 422,79	316 360,55	43 %
SUM Energibruk (kWh)	16 115 836,32	15 723 735,05	-2 %

Kilde: Notodden kommune

Klimafokus 1 – direkte utslipp fra utstyr som kommunen eier og kontrollerer, dvs. utslipp fra fossile kjøretøy og maskiner og utslipp fra oljefyrer og gass til oppvarming.

Klimafokus 2 – indirekte utslipp fra energi som virksomheten kjøper. Kommunen oppgir her forbruk av energi i kWh.

Klimafokus 3 – består av indirekte utslipp fra varer og tjenester som kommunen kjøper. Kommunen har beregnet indirekte utslipp fra avfallshåndtering og tjenestereiser.

3.1.2. Revisors vurdering

Kommunen utarbeidet klimaregnskap i 2022. Vi har ikke vurdert riktigheten av dette regnskapet.

Kommunen har ikke fulgt tiltakene i handlingsplanene om å utarbeide et oppdatert klimaregnskap for kommunens egen virksomhet. Planen nå er at dette skal utarbeides i forbindelse med den nye klimastrategien.

Dette betyr at kommunen ikke har oppdatert oversikt over direkte utslipp fra egen virksomhet. I planretningslinjene gjeldende fra 2025, er det et krav om at kommunen skal bruke oppdatert kunnskap om blant annet direkte utslipp fra egen virksomhet i sin areal- og samfunnsplanlegging.

3.2. Energi, bensin og diesel

Revisjonskriterium

- Kommunen skal redusere eget energibruk og forbruk av bensin og diesel

3.2.1. Status forbruk av energi, bensin og diesel

Energibruk

Energieffektivisering gjennom enøk-tiltak er et tiltak i handlings- og økonomiplanene fra 2023.

Bruk av mineralolje, fossil fyringsolje og parafin har vært forbudt fra 1.1.2020. Virksomhetsleder av eiendom og utedrift bekrefter at verken mineralolje, fossil fyringsolje eller parafin brukes til oppvarming i kommunen lenger.

Kommunen har rapportert på energiforbruk i Eiendom og utedrift i årsmeldingene fra og med årsmeldingen for 2023. Kommunen har da rapportert forbruket de fire siste årene, det vil si at vi har forbruksdata for perioden 2019 -2024.

Tabell 5 Energiforbruk Eiendom og utedrift

Energiforbruk (kWh)	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Strøm bygg mv.	11 324 125	10 666 095	11 379 894	10 959 082	11 422 687	11 837 000
Strøm gatelys	1 350 000	1 350 000	1 350 000	1 349 560	1 347 290	1 334 000
Sum forbruk strøm	12 674 125	12 016 095	12 729 894	12 308 642	12 769 977	13 171 000
Fjernvarme - strøm	3 610 118	3 034 433	3 257 982	3 384 105	3 695 190	3 439 627

Fjernvarme -vei	2 103 230	867 200	1 340 380	554 958	1 460 520	1 692 640
Sum forbruk fjernvarme	5 713 348	3 910 633	4 598 362	3 939 063	5 155 710	5 132 267
Sum energiforbruk Eiendom og utedrift	18 387 474	15 926 728	17 328 256	16 247 705	17 925 687	18 303 267

Kilde: Notodden kommune.

Strøm til gatelys er stipulert i årene 2019-2022. Forbrukstallene er ikke justert for variasjoner i temperatur. Kommunen rapporterer ikke energiforbruk fra Virksomhet for vann og avløp.

I årsrapporten for 2024 rapporterer kommunen at installasjon og overgang til LED er et pågående tiltak, og videre at innsparingspotensial er kartlagt blant annet i forbindelse med energimerking av bygg.

Kommunen har ansatt enøk-ingeniør, men det er lite midler til enøk-tiltak. Virksomhetsleder for eiendom og utedrift mener at det generelt er liten vilje til å investere i enøk-tiltak i kommunen. Derfor blir det heller ikke jobbet mye med enøk.

Kommunen bruker elkjeler til oppvarming når den vannbårne varmen ikke fungerer. Kommunen har også panelovner i en del kommunale bygg. Ifølge virksomhetsleder driver både elkjeler og panelovner opp energiforbruket til kommunen. Virksomhetsleder sier at det ikke har vært noen systematisk utskifting av panelovner. Alternativet til panelovner er varmpumper og fjernvarme, og det krever budsjettmidler.

Når gjelder bruk av fornybar energi til oppvarming, har kommunen vurdert solceller på en del bygg. Ifølge virksomhetsleder er kostnaden ved å installere solceller, høyere enn gevinsten.

Kommunen bruker fjernvarme fra Thermokraft AS til flere bygg. Kommunen er avhengig at selskapet vil bygge ut nettet sitt dersom flere kommunale bygg skal få fjernvarme.

Kommunestyret vedtok i sak 86/23 å investere 12 mill. kroner fordelt på fire år til å skifte ut gamle armaturer i gatelysene til LED. Det vil si 3 mill. kroner i året fra og med 2024 til og med 2027. I forslaget til budsjett og handlingsplan for 2026-29 skriver rådmannen at det ikke rom for å videreføre midler til dette prosjektet før i 2029.

Biler og maskiner

Ved utgangen av november 2025 har kommunen:

- 28 elbiler
- 62 dieselbiler
- 2 hybridbiler
- 4 bensinbiler

I tillegg har Virksomhet for eiendom og utedrift hjulgraver, hjullaster, lastebiler og én spesialbil. Alle går på diesel.

Kommunen leaser en del av bilene, og flere av bensin- og diesebilene skal erstattes med elbiler i 2026. Ifølge kommunen må kommunen fortsatt ha bensin/diesebiler knyttet til beredskap og på andre områder der det så langt ikke finnes elbiler som dekker behovet på en tilfredsstillende måte.

Kommunen har ikke oversikt over utviklingen i forbruket av bensin og diesel, og rapporterer heller ikke om dette.

3.2.2. Revisors vurdering

Reduksjon av energiforbruk var et tiltak i klima- og energiplanen fra 2011 og i handlings- og økonomiplanene senere. Energiforbruket avhenger blant annet av været. En kald vinter vil for eksempel normalt sett føre til høyere energiforbruk. For å vurdere endringer i energiforbruket må man derfor sammenligne forbrukstall for en lang tidsperiode, ev. ha et system som justerer forbrukstall for temperaturvariasjoner. Kommunen har ikke et slikt system.

Vi har tall som viser energiforbruk i perioden 2019 til 2024. Forbruket har variert i denne perioden, men ikke slik at vi kan si at det har vært en klar nedgang. Energiforbruket for 2019 er tilnærmet det samme som for 2024. Lavere forbruk i perioden 2020-2023 kan ha sammenheng med Covid-pandemien, som blant annet førte til mye bruk av hjemmekontor og lavere aktivitet i kommunale bygg.

Det er vedtatt tiltak om enøk i både klima- og energiplanen og i handling- og økonomiplanene. Basert på den informasjonen vi har fått, blir det ikke jobbet systematisk med slike tiltak.

Redusert forbruk av bensin og diesel var tiltak i klima og energiplanen og i handlings- og økonomiplanene. Kommunen har ikke oversikt over forbruk (antall liter) av bensin og diesel. Vi har derfor ikke informasjon om hvordan dette forbruket har utviklet seg. Men fordi kommunen nå har en betydelig andel elbiler, er det sannsynlig at forbruket har gått ned siden klima- og energiplanen ble vedtatt i 2011.

3.3. Eiendomsmassen

Revisjonskriterium:

- Kommunen skal effektivisere/reducere eiendomsmassen

3.3.1. Status eiendomsmasse

Effektivisering av eiendomsmassen har vært et tiltak i handlings- og økonomiplanene siden 2023.

Årsrapporten for 2023 viser at det er startet et arbeid med å rasjonalisere eiendomsmassen, herunder salg av eiendommer som ikke inngår i tjenesteproduksjonen. I årsrapporten for 2024 skriver kommunen at det er solgt noen eiendommer og annet areal som det ikke er bruk for.

Kommunen har utarbeidet en rapport med oversikt over kommunens bygg. Rapporten inneholder blant annet informasjon om byggenes størrelse, energikilde og energibruk. Det blir også gitt en vurdering av om det kan/bør gjennomføres enøk-tiltak og hva som ville være effekten av disse.

Ifølge rapporten eier kommunen bygninger med et netto bruksareal på 90 000 m². I rapporten skriver kommunen at de er dårlige på arealeffektivitet, og at mye areal står ledig. Det blir anslått at «overskuddsmassen» utgjør 20 000 m². Bedre arealeffektivitet kan oppnås gjennom:

- salg/sanering av bygg
- frigjøring av areal – f. eks til ekstern utleie
- bedre utnytting og deling av byggene internt i de kommunale tjenestene

Ifølge rapporten kan alle alternativene gjennomføres uten å gå på kompromiss med kommunens primære samfunnsoppgaver.

Rapporten ble lagt fram som orienteringssak i kommunestyret 29. oktober 2025.

Det skal utarbeides en eiendomsstrategi. Ifølge virksomhetsleder for eiendom og utedrift skal strategien konkret vurdere hva kommunen skal eie, selge og sanere. Virksomhetsleder sier at strategien skal være klar til politisk behandling i løpet av våren 2026.

Virksomhet for eiendom og utedrift har ikke tall som viser hvordan kommunens eiendomsmasse samlet sett har utviklet seg over tid, men kommunen rapporterer arealet sine formålsbygg til KOSTRA.

Tabell 6 Areal (m²) til formålsbygg som kommunen eier 2015-2024

Formålsbygg	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Sum	55003	52980	51380	56990	59541	59541	57399	57199	57092	57571
Adm.lokaler	6030	5444	5444	5444	4877	4877	4877	4877	4877	4877
Barnehage	2447	2780	2780	2780	2831	2831	2831	2631	2031	2031
Skole	23901	27200	25600	25600	30128	30128	27986	27986	27986	27986
Institusjon	13300	6049	6049	11659	10016	10016	10016	10016	10509	10988

Idrettsbygg /anlegg	5450	5450	5450	5450	5619	5619	5619	5619	5619	5619
Kulturbygg	3875	6057	6057	6057	6070	6070	6070	6070	6070	6070

Kilde: KOSTRA

Kommunen har eiendommer som ikke er definert som formålsbygg og dermed ikke inngår i oversikten over.

3.3.2. Revisors vurdering

Vi har ikke data som viser om eiendomsmassen samlet sett er effektivisert eller redusert fra 2023 fram til nå. KOSTRA-oversikten viser at areal til formålsbygg har økt fra 2015. I årsrapportene for 2023 og 2024 blir det rapportert om at eiendommer er solgt, men det fremgår ikke om dette innebærer at eiendomsmassen samlet sett er redusert eller effektivisert. Det vil blant annet avhenge av om det er kjøpt eller bygget nytt i samme periode.

Kommunen har nå kartlagt eiendomsmassen sin, og skal utarbeide en eiendomsstrategi som blant skal føre til bedre arealeffektivitet.

4. Konklusjoner og anbefalinger

4.1. Konklusjoner

Har kommunen planer, mål og tiltak for klimaarbeid i samsvar med gjeldende krav?

Under denne problemstillingen har vi vurdert kommunens planer og tiltak for å redusere utslipp av klimagasser og hva kommunen gjør for å tilpasse seg til klimaendringene.

Kravene til klimaarbeid i kommunene i skjerpet i den perioden denne forvaltningsrevisjonen omfatter. Det innebærer til det mer omfattende krav til kommunene gjeldende fra 2025.

Kommunen har planer med mål, strategier og tiltak for å redusere utslipp av klimagass i kommuneplanen, både i samfunnplanen og arealplanen, og dessuten i samfunnsplanens handlingsplan dvs. i handlings- og økonomiplanen. Men innholdet i planene er ikke i samsvar med anbefalinger og krav. Manglende samsvar gjelder primært at:

- mål, tiltak og strategier fremstår til dels som lite konkrete og uforpliktende.
- ansvar for oppfølging av klimatiltak fremgår ikke handlings- og økonomiplanen.

Kommunen skal bruke oppdatert kunnskap om klimagassutslipp, energibruk mm. i sin samfunns- og arealplanlegging. Noe av kunnskapsgrunnlaget utarbeides av Miljødirektoratet, men resten må kommunen fremskaffe selv. Vi kan ikke se at kommunen har eller aktivt har brukt kunnskap om klimagassutslipp mm. i det omfang det er krav om. Utilstrekkelig kunnskapsgrunnlag gjør det vanskeligere å utarbeide målrettede planer og tiltak.

Kommunen har vurdert og kartlagt risiko for og konsekvenser av klimaendringer. Kommunen har tiltak for å forebygge konsekvenser av klimaendringer på noen områder. Aktsomhetsområder for skred og flom er tatt inn å arealplanen og forebygger at det bygges i utrygge områder. Det skal utarbeides hovedplan for overvann som skal gjøre kommunen i bedre stand til å forebygge flom.

Det er hittil i liten grad gjennomført tiltak for å gjøre kommunen bedre rustet til å tåle ekstremnedbør og flom.

Hovedinntrykket er at arbeidet med klimaarbeid ikke har vært høyt prioritert i Notodden kommune.

Har kommunen fulgt opp og nådd vedtatte klimamål?

Vi undersøkt hvordan kommunen har fulgt opp vedtatte klimatiltak på tre områder. Oppsummert mener vi at kommunen ikke jobber systematisk med å følge opp og rapportere om oppfølgingen av vedtatte klimatiltak.

Kommunen har ikke et oppdatert klimaregnskap. Dette har vært et tiltak i handlings- og økonomiplanen siden 2023. Manglende oppdatert klimaregnskap betyr også at kommunen ikke har oversikt over direkte utslipp fra egen virksomhet, noe som det har vært krav om fra 2025.

Kommunen har også vedtatt at energiforbruket skal reduseres og dessuten at det skal gjennomføres enøktiltak. Basert på de forbrukstallene som kommunen har rapportert, kan vi ikke si at energiforbruket er redusert. Vi kan heller ikke se at kommunen jobber systematisk med enøktiltak.

Kommunen har vedtatt at forbruk av bensin og diesel skal reduseres. Kommunen rapporterer ikke forbrukstall for dette, men en betydelig andel elbiler gjør at det er sannsynlig at forbruket av bensin og diesel er lavere enn da klima- og energiplanen ble vedtatt i 2011.

Kommunen har vedtatt at eiendomsmassen skal effektiviseres/reduseres. Vi har ikke informasjon som viser om eiendomsmassen er redusert siden tiltaket først ble vedtatt i handlings- og økonomiplanen for 2023-2026. Kommunen skal utarbeide eiendomsstrategi som skal bedre arealeffektiviteten.

4.2. Anbefalinger

Vi anbefaler Notodden kommune å

- utarbeide planer og tiltak for reduksjon av klimagassutslipp og effektiv energibruk i samsvar med gjeldende krav
- fortsette arbeidet med å gjøre kommunen rustet til å tåle klimaendringer
- gjennomføre vedtatte klimatiltak

Litteratur og kildereferanser

Lover og forskrifter

- Lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)
- Forskrift 28. september 2018 nr. 1469 om statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning
- Forskrift 20. desember 2024 nr. 3359 om statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging
- Lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven).
- Forskrift 17. juni 2019 nr. 904 om kontrollutvalg og revisjon

Elektroniske kilder

Miljødirektoratet: Veileder om klima- og miljøhensyn i arealplanlegging, sist oppdatert 31.10.2019.

Vedlegg

Vedlegg 1: Rådmannens uttalelse

Fra: Per Sturla Wærnes <Per.Sturla.Waernes@notodden.kommune.no>

Sendt: onsdag 18. februar 2026 09:24

Til: Anne Hagen Stridsklev <AnneHagen.Stridsklev@vtrevisjon.no>

Emne: VS: Rapport til uttalelse - forvaltningsrevisjon om klimaarbeid i Notodden kommune

Hei

Her følger kommunens uttalelse

Rådmannen takker for forvaltningsrevisjonen om klimaarbeid i Notodden kommune.

I rapporten blir det pekt på viktige forbedringsområder for kommunens klimaarbeid som vi tar med oss i det videre planarbeidet. Samtidig vil rådmannen tilkjenne at kommunen ikke kjenner seg helt igjen i rapporten, da den i liten grad vektlegger det omfattende plan og utviklingsarbeid som kommunen gjør, som vil ha en konkret effekt på klimaarbeidet og resultatene. Dette være seg arbeidet med samfunnsplanen, arealplanen, samferdselsplanen, klimaplanen og andre relevante planer. utfordringen er at dette arbeidet først vil gi resultater i årene som kommer.

For en kommune på Notodden sin størrelse er det viktig å bruke fellesskapets ressurser der de gir mest effekt for innbyggerne og prioritere mellom ulike oppgaver basert på hvilken kostnad og betydning de har for samfunn, tjenester til innbyggerne, for klimaarbeidet og for resultatene til kommunen generelt. Kommunen har hatt et stort etterslep på planarbeidet siden 2004 som kommunen etter 2019 har arbeidet for å hente inn. Skolestrukturplanen er helt nødvendig å prioritere og likeså omstillingen til å bære en økt omsorgsbyrde i tiden fremover, som et resultat av en aldrende befolkning. Når vi foretar disse store grepene, tar vi samtidig hensyn til klima. Eiendomsstrategien vil også være et viktig tiltak både i et økonomisk perspektiv og i et klimaperspektiv. Samtidig arbeides det godt og aktivt med blant annet anskaffelser for å redusere klimautslippene. Det foregår derfor mye godt arbeid som direkte eller indirekte påvirker klimaarbeidet, men dette kommer ikke godt frem i rapporten.

Notodden kommune er en kommune som ligger vakkert plassert, men samtidig utgjør topografien en betydelig utfordring med tanke på flom og skred. I et samfunnsøkonomisk perspektiv er det vesentlig å prioritere klimatilpasning i tiden fremover. Samtidig må innsats for å redusere klimautslipp veies opp mot andre hensyn som mobilitet, sikkerhet, beredskap, helse, tiltak for barn og unge mm, da det i enkelte tilfeller står i direkte motsetning til andre hensyn.

Notodden kommune vil følge anbefalingene i forvaltningsrevisjonen. Kommunen er i gang med utarbeidelse av en klimaplan som er vedtatt av kommunestyret som vil omfatte:

- reduksjon av klimagassutslipp og effektiv energibruk i samsvar med gjeldende krav
- og fortsette arbeidet med å gjøre kommunen rustet til å tåle klimaendringer

Klimaplanen må være realistisk og gjennomførbar om den skal ha betydning for klimaarbeidet.

Mvh

Per Sturla Wærnes

Rådmann

Vedlegg 2: Revisjonskriterier

Problemstilling 1: Har kommunen planer, mål og tiltak for klimaarbeid i samsvar med gjeldende krav?

Innledning

Med klimaarbeid mener vi hva kommunen gjør for å redusere utslipp av klimagasser, øke lagringen av klimagasser i natur og videre hva kommunen gjør for å sikre at kommunen i størst mulig grad er tilpasset klimaendringene.

Statlige planretningslinjer for klima og energi har bestemmelser skal sikre at klima og energi vektlegges i planleggingen etter plan- og bygningsloven og i øvrig virksomhet, i staten, fylkeskommunene og kommunene. Planretningslinjene ble nylig revidert. De nye planretningslinjene trådte i kraft 20.12.2024.

Kommunens planverk må vurderes etter de retningslinjer som gjaldt da planene ble vedtatt. I denne forvaltningsrevisjonen vurderer vi følgende planer:

Vedtatt før 20.12.2024

- Kommuneplanens samfunnsdel 2022-2034
- Kommuneplanens arealdel – vedtatt 2020 og 2023
- Handlings- og økonomiplaner 2023-2026, 2024-2027 og 2025-2028

Vedtatt etter 20.12.2024

- Kommuneplanens samfunnsdel 2025-2037 (høringsforslag – endelig vedtak i februar 2026)
- Handlings- og økonomiplan 2026-2029

Overordna krav til kommunal samfunns- og arealplanlegging

Ifølge plan- og bygningsloven (pbl) § 11-1 skal kommunen ha en samlet kommuneplan som omfatter samfunnsdel med handlingsdel og arealdel.

Kommuneplanen skal ivareta både kommunale, regionale og nasjonale mål, interesser og oppgaver, og bør omfatte alle viktige mål og oppgaver i kommunen. Den skal ta utgangspunkt i den kommunale planstrategien og legge retningslinjer og pålegg fra statlige og regionale myndigheter til grunn

Videre følger det av pbl § 11-2 at kommuneplanens samfunnsdel skal ta stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. Samfunnsdelen bør inneholde en beskrivelse og vurdering av alternative strategier for utviklingen i kommunen. Videre skal den være grunnlag for sektorenes planer og virksomhet i

kommunen. Den skal gi retningslinjer for hvordan kommunens egne mål og strategier skal gjennomføres i kommunal virksomhet og ved medvirkning fra andre offentlige organer og private.

Kommuneplanens arealdel skal vise sammenhengen mellom framtidig samfunnsutvikling og arealbruk, jf. pbl § 11-5. Den skal angi hovedtrekkene i arealdisponeringen og rammer og betingelser for hvilke nye tiltak og ny arealbruk som kan settes i verk, samt hvilke viktige hensyn som må ivaretas ved disponeringen av arealene. Kommuneplanens arealdel skal omfatte plankart, bestemmelser og planbeskrivelse hvor det framgår hvordan nasjonale mål og retningslinjer og overordnede planer for arealbruk er ivarettatt.

I forbindelse med behandlingen av planstrategi hver valgperiode, skal kommunestyret ta stilling til om gjeldende kommuneplan eller deler av denne skal revideres, eller om planen skal videreføres uten endringer, jf. pbl § 10-1.

Kommuneplanens handlingsdel skal revideres årlig, jf. pbl § 11-2.

Statlige planretningslinjer skal legges til grunn ved kommunal planlegging etter plan- og bygningsloven, jf. pbl § 6-2 andre ledd.

Statlige planretningslinjer for klima og miljø – gjeldende til 20.12.2024

Ifølge pkt. 3 skal kommunene i sin overordnede planlegging innarbeide tiltak og virkemidler for å redusere utslipp av klimagasser, der det også tas hensyn til effektiv ressursbruk for samfunnet. Dette bør inkludere tiltak mot avskoging, og eventuelt økt opptak av CO₂ i skog og andre landarealer, og videre sikre mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i tråd med retningslinjene.

Planretningslinjene sier videre at planer som behandler klima- og energispørsmål bør være strategisk innrettet og bygge på grundige analyser av nåsituasjonen. Planene bør blant annet omfatte:

- a. *Informasjon om klimagassutslipp i kommunen, fordelt på kilder og sektorer. Alle kilder som innebærer direkte utslipp av klimagasser innenfor kommunens grenser bør inkluderes.*
- b. *Informasjon om energisystem, energiforsyning og forbruk av energi innen kommunens grenser, herunder tilgang på miljøvennlige energiresurser.*
- c. *Framskrivning av utslippene i kommunen om det ikke gjennomføres nye tiltak, forventet etterspørsel etter energi og forventet ny energiproduksjon. Framskrivningsperioden bør være minst ti år.*
- d. *Ambisiøse mål for utslippsreduksjoner.*
- e. *Ambisiøse mål for mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i kommunal bygningsmasse og i kommunen for øvrig.*
- f. *Tiltak og virkemidler for reduksjon av klimagassutslipp, mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging. Tiltakene og virkemidlene bør i størst mulig grad være koplet*

til oppnåelse av de målene som er satt av kommunen, og ha moderate kostnader sammenholdt med andre tiltak som kan gjennomføres med samme formål.

- g. Utredning av virkemidler som kan tenkes benyttet for å nå målsettingene, herunder en vurdering av om virkemidlene er kostnadseffektive.*
- h. Handlingsprogram med en tydelig ansvarsfordeling for oppfølging av klima- og energiplanene.*
- i. Sammenhengen mellom klima- og energiplanlegging og samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging.*

Pkt 4 i planretningslinjene omhandler klimatilpasning. Retningslinjene sier at kommunen innenfor sine ansvarsområder skal anvende tilgjengelig kunnskap om klima, ventede endringer og konsekvenser av disse, i tillegg til kunnskap om tiltak for tilpasning. Retningslinjene sier blant annet at:

- Kommunens planstrategi skal omtale behovet for oppdatering av eksisterende planer eller utarbeiding av nye planer, i lys av forventede klimaendringer og tidligere uønskede naturhendelser.
- Kommuneplanens samfunnsdel skal inkludere en overordnet vurdering av om klimaendringer vil påvirke langsiktige utfordringer, mål og strategier. Vurderingen skal skille mellom forhold av betydning for arbeidet med kommuneplanens arealdel, og forhold av betydning for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. Samtidig bør kommunen kartlegge økosystemer og arealbruk med betydning for klimatilpasning. I arealplanleggingen er det spesielt viktig å ivareta våtmarker, myrer, elvebredder og skog som kan dempe effektene av klimaendringer. Forvaltningen av skog og jord kan også bidra med forsyvende og opprettholdende tjenester som er viktige å ivareta.
- I kommuneplanens samfunns- og handlingsdel, samt andre relevante planer, bør kommunen basert på lokale forhold, vurdere hvordan endringer i klima kan påvirke blant annet samfunnssikkerhet, kritisk infrastruktur, natur og kulturmiljø, befolkningens helse, samt forutsetninger for berørte næringer, og hvordan dette skal følges opp.
- Kommuneplanens arealdel må brukes aktivt for å oppnå en samlet arealdisponering som ivaretar hensynet til et klima i endring. I planprogrammet skal det gjøres en vurdering av om hensynet til et endret klima innebærer behov for oppheving eller revisjon av gjeldende reguleringsplaner.
- Bevaring, restaurering eller etablering av naturbaserte løsninger (slik som eksisterende våtmarker og naturlige bekker eller nye grønne tak og vegger, kunstige bekker og basseng mv.) bør vurderes. Dersom andre løsninger velges, skal det begrunnes hvorfor naturbaserte løsninger er valgt bort.

Statlige planretningslinjer for klima og energi – gjeldende fra 20.12.2024

Pkt. 3 i retningslinjene sier at statlige, regionale og kommunale organer i sin planlegging og enkeltvedtak legge til for:

- a. arealbruk og løsninger som reduserer klimagassutslippene, opprettholder arealenes evne til karbonopptak- og lagring og støtter omstilling til et lavutslippssamfunn
- b. effektiv og fleksibel energibruk
- c. utbygging av fornybar energi
- d. en sirkulær økonomi
- e. at samfunnet og økosystemene forberedes på og tilpasses et klima i endring.

Ifølge pkt. 4.1 skal kommunene ta oppdatert kunnskap i bruk i egen samfunns- og arealplanlegging, annen myndighetsutøvelse og kommunens øvrige virksomhet. Dette omfatter blant annet å bruke:

- regnskap for direkte utslipp i kommunen (som geografisk enhet)
- regnskap for utslipp og opptak fra skog- og arealbrukssektoren i kommunen
- kommunefordelt energiregnskap

Kommunen skal blant annet ha oversikt over (og bruke i samfunns- og arealplanleggingen):

- direkte klimagassutslipp fra kommunens egen virksomhet
- energibruk, relevante energieffektiviseringstiltak og muligheten for lokal energiproduksjon i kommunens egen virksomhet
- muligheten for forsyning av varme og kjøling basert på lokale energikilder, herunder overskuddsvarme
- lokale aktiviteter og utviklingstrekk som kan medføre betydelige endringer i klimagassutslipp og energibruk

Videre sier planretningslinjene i pkt. 4.2 at kommunene i samfunnsplanleggingen skal innarbeide ambisiøse og konkrete mål, tiltak og virkemidler for klimaomstilling, og mål for effektiv og fleksibel energibruk i egen virksomhet og innen kommunens geografiske område.

I arbeidet med mål, tiltak og virkemidler skal kommunen legge til rette for innspill og medvirkning fra innbyggerne, næringslivet og sivilsamfunnet.

Målene skal knyttes til konkrete tiltak og virkemidler, og innarbeides i styringsdokumenter som revideres regelmessig – minst hvert fjerde år.

Kommunene bør prioritere tiltak og virkemidler som er kostnadseffektive sammenlignet med andre tiltak/virkemidler.

Styringsdokumentene skal vise en tydelig fordeling av ansvar for oppfølging, og ha tidsfrister for gjennomføring av tiltak.

De reviderte planretningslinjene har i pkt. 4.3 bestemmelser om hvordan energi, opptak og utslipp av klimagasser skal ivaretas i arealplanleggingen. Dette er nye bestemmelser. De gamle planretningslinjene hadde ikke tilsvarende bestemmelser. Ifølge planretningslinjene skal blant annet:

- reduksjon av klimagassutslipp vektlegges i arealplanleggingen
- kommunen vurderer om tidligere vedtatt arealbruk svarer til gjeldende nasjonale klimamål ved revisjon av kommuneplanens arealdel. Det skal videre vurderes å ta ut eller redusere omfanget av utbyggingsarealer som ikke lenger bør bygges ut.
- planmyndigheten aktivt legge til rette for at transport, bosetting og næringsaktiviteter kan skje med så lave utslipp som mulig og at det tilrettelegges for effektiv og fleksibel energibruk.
- planmyndigheten ha oversikt over hvilke arealer som er betydelige karbonlagre, på land og i sjø. Omdisponering og nedbygging av karbonrike arealer, inkludert myr, tidevannssump og andre typer våtmark og skog, skal unngås så langt som mulig, slik at arealenes evne til lagring og opptak av karbon opprettholdes. Alternative arealer skal vurderes, og konsekvenser skal belyses.

Det er ikke gjort endringer i føringene for klimatilpasning i de reviderte planretningslinjene, dvs. at føringene er de samme som er redegjort for over.

Miljødirektoratet: Veileder om klima- og miljøhensyn i arealplanlegging⁴

Ifølge veilederen er det å unngå utbygging i de mest verdifulle områdene og å unngå utbygging som fører til mer transport eller ytterligere utslipp, de mest effektive tiltakene for å ivareta klima og miljø.

Dette betyr blant annet at omdisponering og nedbygging av karbonrike arealer, inkludert myr, tidevannssump og andre typer våtmark og skog, skal unngås så langt som mulig, slik at arealenes evne til lagring og opptak av karbon opprettholdes.

Videre sier veilederen at for å redusere transportbehovet og bidra til et lavutslippssamfunn, må det utvikles bærekraftige, kompakte og attraktive byer og tettsteder. Arealbruken skal tilrettelegge for gode mobilitetsløsninger og redusert transportbehov.

Klimavennlig lokalisering som reduserer transportbehovet, handler om å få til kompakt utbygging og å satse på knutepunkter og utbygging langs kollektivakser. Dette er viktige forutsetninger for at klimavennlig transport skal bli et foretrukket transportalternativ.

Vi har utledet følgende revisjonskriterier:

For overordnede planer vedtatt før 2025:

- I overordnede planer skal kommunen innarbeide tiltak og virkemidler for å redusere utslipp av klimagasser. Planene bør omfatte følgende:
 - Informasjon om direkte klimagassutslipp i kommunen fordelt på kilder og sektorer

⁴ [Naturmangfold, strandsone, grønnstruktur og andre relevante klima- og miljøinteresser i arealplanlegging - miljødirektoratet.no](https://www.miljodirektoratet.no)

- Informasjon om energisystem, energiforsyning og forbruk av energi innen kommunens grenser, herunder tilgang på miljøvennlige energiresurser.
- Framskrivning av utslippene i kommunen om det ikke gjennomføres tiltak, forventet etterspørsel etter energi og forventet ny energiproduksjon.
- Tiltak mot avskoging, og ev. økt opptak av CO²
- Ambisiøse mål for utslippsreduksjoner.
- Ambisiøse mål for mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i kommunal bygningsmasse og kommunen for øvrig.
- Tiltak og virkemidler for reduksjon av klimagassutslipp, mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging.
- Tiltakene og virkemidler bør være koblet til oppnåelse av målene som er satt av kommunen.
- Handlingsplan med tydelig ansvarsfordeling for oppfølging av klima- og energiplanene.

Gjelder for overordnede planer vedtatt i 2025 og senere:

- I sin samfunns- og arealplanlegging skal kommunen ha oversikt over og bruke:
 - regnskap for direkte utslipp i kommunen
 - direkte utslipp fra kommunens egen virksomhet
 - regnskap for utslipp og opptak av skog og arealbruk
 - energibruk, relevante energieffektiviseringstiltak og muligheten for energiproduksjon i egen virksomhet
- I sin samfunnsplanlegging skal kommunen innarbeide ambisiøse og konkrete mål, tiltak og virkemidler for klimaomstilling og for effektiv og fleksibel energibruk både for egen virksomhet og innen kommunens geografiske område.
- Mål, konkrete tiltak og virkemidler for klimaomstilling og energibruk skal innarbeides i styringsdokumenter som revideres minst hvert fjerde år.
- Styringsdokumentene skal vise en tydelig fordeling av ansvar for oppfølging og tidsfrister for gjennomføring av tiltak.

Arealplanlegging:

- Kommunens arealplanlegging skal legge til rette for redusert utslipp. Dette innebærer blant annet
 - å redusere nedbygging og arealbruksendringer som gir utslipp
 - å opprettholde arealenes evne til karbonopptak- og lagring
 - fortetning
 - å planlegge for klimavennlig transport

Klimatilpasning herunder flomtiltak:

- Kommunen bør kartlegge økosystemer og arealbruk med betydning for klimatilpasning.
- Kommunen bør vurdere hvordan endringer i klimaet kan påvirke samfunnssikkerhet, kritisk infrastruktur, natur og kulturmiljø mm. i kommuneplanens samfunns- og handlingsdel.

- Kommunen må forebygge og håndtere konsekvenser av klimaendringer innenfor sitt ansvarsområde.

Problemstilling 2: Har kommunen fulgt opp og nådd vedtatte klimamål?

Klima- og energiplan 2011-2023 er utdatert, men vi vil likevel undersøke hvordan utvalgte mål og tiltak i denne planen er fulgt opp. Planen har målsetninger og tiltak rettet mot kommunen som geografisk enhet og mot kommunen som virksomhet. Noen målsetninger/tiltak er utdaterte som en følge av endringer i lovgivning og andre forhold. Dette gjelder for eksempel innenfor feltet avfall/gjenvinning og sirkulærøkonomi. Vi ser derfor ikke på planens tiltak på dette området.

Når det gjelder kommunens egen virksomhet, har planen mål og tiltak for

- kommunens bygningsmasse
- kommunens anlegg
- kommunens transport
- kommunens innkjøp
- kommunens rolle som informant mot befolkningen
- tilpasning til klimaendringer

Vi ser videre på tiltak som kommunen har vedtatt i handlings- og økonomiplaner gjeldende fra 2023.

Vedtatte mål og tiltak

Klimaregnskap

I Handlings- og økonomiplanene vedtatt i perioden 2023-2025 har kommunen hatt som tiltak at det skal utarbeides klimaregnskap for kommunen. Dette er også et tiltak i Handlings- og økonomiplanen for 2026-2029.

Som nevnt foran, er det et krav i de statlige planretningslinjene at kommunen skal ha oversikt over direkte klimagassutslipp fra egen virksomhet (pkt. 4.1 bokstav n).

Eiendomsmassen og energi- og drivstoff-forbruk

I klima- og energiplanen har kommunen satt følgende mål og tiltak for kommunens bygninger:

- redusere bruken av energi pr. m² med 10 % innen 2015, 20 % innen 2020, fra 2009-nivå
- fase ut olje og elkjel (i vannbårne systemer) som grunnlast innen 2015
- bruke lokal fornybar energi til oppvarming av kommunes bygg
- konvertere eldre bygg fra panelovner til vannbåren varme

Videre skal kommunens nye bygg bygges i lavenergi eller passivhus-standard, og materialbruk skal vurderes i et livssyklus-perspektiv, hvor klimafotavtrykk også inngår.

Når det gjelder kommunens transport, er det satt følgende mål:

- 5 elbiler som tjenestebiler innen 2015
- reduksjon av klimagassutslipp med 10 % innen 2015 og 20 % innen 2020

- redusere antall km kjøregodtgjørelser med 10 % innen 2015 og 20 % innen 2020
- redusere utslipp fra arbeidsreiser

I handlings- og økonomiplan 2025-2028 er det mål om å arbeide for

- en mer effektiv ressursutnyttelse av egen eiendomsmasse, inkl. mulighet/behov for å redusere den totale eiendomsmassen samt gjennomføre energieffektivisering (implementere ENØK-tiltak)
- å redusere energibruk, strøm, bensin og diesel

Mer effektiv utnyttelse/ reduksjon av eiendomsmassen og energieffektivisering og ENØK-tiltak har vært målsetninger i handlings- og økonomiplanen siden 2023.

Vi har utledet følgende revisjonskriterier:

- Kommunen skal utarbeide klimaregnskap.
- Kommunen skal ha redusert energibruk og forbruket av bensin og diesel.
- Kommunen skal ha effektivisert/reduisert eiendomsmassen.

Vedlegg 3: Metode og kvalitetssikring

Forvaltningsrevisjonen startet opp ved oppstartsbrev 19. september 2025. Oppstartsmøte ble holdt 20. oktober med rådmann, virksomhetsleder Areal og fagleder Plan til stede. I møtet presenterte vi prosjektplanen med problemstillinger, kilder for revisjonskriterier og plan for gjennomføringen.

Forvaltningsrevisjoner skal gjennomføres på en måte som sikrer at informasjonen i rapporten er relevant og pålitelig. At dataene er relevante (gyldige/valide) innebærer at de beskriver de forholdene som problemstillingene omhandler. Pålitelighet (reliabilitet) handler om at innsamling av data skal skje så nøyaktig som mulig og at det ikke har skjedd systematiske feil underveis.

Vi vil nedenfor redegjøre for datagrunnlaget vårt og hvilke metoder vi har brukt for å svare på problemstillingene. Vi vil også beskrive hvilke tiltak som er brukt for å sikre dataenes relevans og pålitelighet.

Innsamling av data, relevans og pålitelighet

Datainnsamling og rapportskrivning har foregått i perioden september 2025 til januar 2026.

Metodene i denne forvaltningsrevisjonen er intervju og dokumentgjennomgang. Dokumentgjennomgangen er en sikker kilde til å få oversikt over hvilke planer og tiltak som kommunen har vedtatt på klimaområdet, og dessuten til å hva kommunen har rapportert gjort på dette området. Vi har tillegg gjennomført intervjuer med ansatte som har relevante arbeidsoppgaver i forhold til det vi undersøker. Gjennom intervjuene har vi fått utdypende informasjon om kommunens klimaarbeid, og sjekket at vi har forstått relevante dokumenter riktig. Dette sikrer at informasjonen er gyldig og pålitelig.

Vi har intervjuet

- seksjonssjef organisasjon og utvikling
- fagleder plan
- arealplanlegger
- teknisk sjef
- virksomhetsleder – Eiendom og utedrift
- rådgiver – Skog og vilt

Det er skrevet referat fra alle intervjuene som intervjuobjektene har godkjent. Dette sikrer også at informasjonen gitt i intervjuer er pålitelig.

Vi har i tillegg innhentet informasjon på epost om kommunens bilpark fra innkjøpsrådgiveren.

Vi har gjennomgått følgende dokumentasjon:

- Planstrategi 2024-2028
- Klima- og energiplan for Notodden kommune 2011-2023
- Kommuneplanen samfunnsdel 2022-2034

- Planprogram. Revisjon av kommuneplanens samfunnsdel 2025-2037
- Kommuneplanens samfunnsdel 2025-2037 – Høringsutkast
- Kommuneplanens arealdel Notodden 2020. Utfyllende bestemmelser og retningslinjer.
- Kommuneplanens arealdel. Planbeskrivelse for begrenset revisjon av kommuneplanens arealdel 2023-2025
- Kommuneplanens arealdel 2023-2035. Utfyllende bestemmelser og retningslinjer
- Handlings- og økonomiplan 2023 -26
- Handlings- og økonomiplan 2024-27
- Handlings- og økonomiplan 2025-28
- Handlings- og økonomiplan 2026-29
- Årsrapport Notodden kommune 2022
- Årsrapport Notodden kommune 2023
- Årsrapport Notodden kommune 2024

Vi har sjekket ut med administrasjonen at fakta i rapporten er korrekt framstilt. Rapporten er sendt kommunedirektøren til uttalelse, jf. forskrift om kontrollutvalg og revisjon § 14. Uttalelsen ligger i vedlegg 1.

Personopplysninger

I forbindelse med denne forvaltningsrevisjonen har vi behandlet personopplysninger som navn og epostadresse til ansatte i kommunen.

Vårt rettslige grunnlag for å behandle personopplysninger er kommuneloven § 24-2 fjerde ledd.

Vi behandler personopplysninger slik det er beskrevet i vår personvernerklæring.

Personvernerklæringen er tilgjengelig på vår nettside vtrevisjon.no.

God kommunal revisjonsskikk - kvalitetssikring

Forvaltningsrevisjon skal gjennomføres, dokumenteres, kvalitetssikres og rapporteres i samsvar med kommuneloven og god kommunal revisjonsskikk.⁵

Kvalitetssikringen skal sikre at undersøkelsen og rapporten har nødvendig faglig og metodisk kvalitet. Videre skal det sikres at det er konsistens mellom bestilling, problemstillinger, revisjonskriterier, data, vurderinger og konklusjoner.

⁵ God kommunal revisjonsskikk i forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll kommer til uttrykk først og fremst i RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon og RSK 002 Standard for eierskapskontroll. Gjeldende standarder er fastsatt av Norges Kommunerevisorforbunds styre høsten 2020. Standarden bygger på norsk regelverk og internasjonale prinsipper og standarder, fastsett av International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) og Institute of Internal Auditors (IIA).

Vestfold og Telemark revisjon IKS har et system for kvalitetsstyring som er i samsvar med den internasjonale standarden for kvalitetsstyring.⁶ Denne forvaltningsrevisjonen er kvalitetssikret i samsvar med vårt kvalitetsstyringssystem og i samsvar med kravene i RSK 001.

⁶ ISQM 1 og 2 er internasjonale standarder for kvalitetsstyring og oppdragskontroll for revisjonsforetak som utfører revisjon eller forenklet revisorkontroll av regnskaper, eller andre attestasjonsoppdrag eller beslektede tjenester.

På vakt for felleskapets verdier

Rapporten er utarbeidet av
Vestfold og Telemark revisjon IKS

Har du spørsmål til rapporten?

Ta kontakt med oss:

Telefon: 33 07 13 00

E-post: post@vtrevisjon.no

www.vtrevisjon.no

26: 4005 402